

ДО ПИТАНЬ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального
процесу та організації досудового слідства
факультету № 1 Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Спеціальні знання досить широко як використовувалися, так і використовуються у різних сферах юридичної діяльності, в тому числі у кримінальному процесі. Разом з тим бурхливий розвиток науки дозволяє все частіше використовувати її досягнення у означеній сфері. Навряд чи є можливим підрахувати види судових експертиз, що використовуються у правозастосовній діяльності органів досудового розслідування та судів. До того ж щороку їх з'являється все більше. Як відомо, традиційною формою використання спеціальних знань у кримінальному процесі є залучення осіб, які мають спеціальні знання, а саме спеціаліста (ст. 71 КПК України) і експерта (ст. 69 КПК України), різниця між якими безпосередньо визначаються характером їх діяльності.

В теорії кримінального процесу визначають процесуальну та не процесуальну форми використання спеціальних знань. Так, процесуальна форма регламентується положеннями кримінального процесуального законодавства і передбачає можливість їх використання під час: а) проведення експертизи; б) проведення слідчих (розшукових) дій; в) застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження тощо. Непроцесуальна форма використання спеціальних знань як правило передбачається відомчими нормативно-правовими актами і здебільшого полягає у наданні довідково-консультативної допомоги слідчому, дізнавачу, прокурору. Наприклад, Положення про органи досудового розслідування Національної поліції України, затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України від 6 липня 2017 р. № 570, визначають спеціаліста як “інспектора-криміналіста (техніка-криміналіста)”. Він залучається до участі у кримінальному провадженні і є особою, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і як спеціаліст бере участь у проведенні слідчих (розшукових) дій та надає практичну допомогу слідчим в організації їх проведення.

Слід зазначити, що слідчі до набуття чинності Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 03 листопада 2015 р. № 1343 при призначенні експертиз радилися з спеціалістами, які як правило, працювали експертами в експертних установах з різних питань, наприклад: а) яку саме потрібно призначити експертизу; б) кому доручити її проведення; в) які матеріали необхідно надати експерту для експертизи;

г) які питання поставити експерту для вирішення тощо. Окреслений вид взаємодії науковцями та практиками сприймався не однозначно, однак більшістю з них позитивно.

На відміну від КПК України 1960 р., положення чинного КПК України, зокрема, передбачають їх використання під час досудового розслідування у формі залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій як органами досудового розслідування, так й стороною захисту за відповідним клопотанням, яке розглядається в порядку, передбаченому ст. 220 КПК України. Втім, не з всіма новелами КПК України, що безпосередньо стосуються форм участі спеціаліста у кримінальному процесі, можна погодитись. Так, наприклад, положення ч. 1 ст. 298-1 КПК України до джерел доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки відносять висновок спеціаліста. Тим самим законодавець нівелює межу, що відокремлює спеціаліста від експерта. Отже висновок експерта і висновок спеціаліста відтепер є рівнозначними доказами, що суперечить теоретичним положенням кримінального процесу. Адже висновок експерта хоча і є рукотворним доказом, але заснованим на проведених ним дослідженнях, а тому має об'єктивний характер. Висновок спеціаліста слід розглядати лише як думку відповідної особи з конкретного питання, що носить виключно суб'єктивний характер, оскільки, на відміну від висновка експерта, не ґрунтується на дослідженнях. До того ж законодавець, передбачає чіткі вимоги як до змісту, так і форми висновку експерта (ст. ст. 101, 102 КПК України). Зазначимо, що подібних вимог до висновку спеціаліста КПК України не передбачає.

Резюмуючи викладене вважаємо, що питання використання спеціальних знань, особливо в частині залучення спеціаліста до кримінального провадження потребують подальшого детального дослідження та унормування в положеннях КПК України.